

Samenvatting

In het geval van een arbeidsongeschiktheid om medische redenen heeft de sociaal verzekerde recht op uitkeringen die het loonverlies moeten compenseren. Dat stelsel van uitkeringen wordt georganiseerd door het RIZIV, in overleg met de verzekeringsinstellingen (de ziekenfondsen). De kosten voor het stelsel beliepen in 2009 meer dan 4,9 miljard euro.

De ziekenfondsen berekenen en betalen de uitkeringen. Dat impliceert risico's op vergissingen. Er zijn namelijk tal van wettelijke en reglementaire voorwaarden en die schrijven voor dat diverse externe gegevens over de sociaal verzekerde regelmatig moeten worden geverifieerd om te vermijden dat ten onrechte een uitkering wordt betaald.

Deze audit evalueert de controles die het RIZIV en de Controledienst voor de Ziekenfondsen (CDZ) hebben uitgebouwd om ervoor te zorgen dat de uitkeringen die de verzekeringsinstellingen onterecht hebben betaald, worden opgespoord en teruggevorderd. De audit buigt zich ook over de problematiek van de onterechte uitkeringen die de ziekenfondsen niet terugvorderen, en over het beleid waarbij het RIZIV verzaakt aan de terugvordering van onterecht betaalde uitkeringen. Tot slot gaat deze audit na welke impact het handvest van de sociaal verzekerde heeft op de terugvordering van uitkeringen.

Uit de audit stelt het Rekenhof vast dat de procedures die de verzekeringsinstellingen toepassen voor de terugvordering van uitkeringen, lacunes vertonen.

Volgens de wetgeving over de uitkeringen geldt er een verjaringstermijn van twee jaar voor onterechte betalingen. Na die termijn kan de onterecht betaalde som niet meer worden teruggevorderd en blijft ze ten laste van het stelsel. De verzekeringsinstellingen moeten onterechte betalingen dus snel kunnen opsporen. De controles van het RIZIV tonen echter aan dat onterechte betalingen niet altijd binnen de wettelijke termijn worden opgespoord, maar het kan geen exact cijfer plakken op die financiële verliezen.

Sinds 1997 verbiedt het handvest van de sociaal verzekerde dat onterecht betaalde uitkeringen worden teruggevorderd bij verzekerden die te goeder trouw handelden, als de vergissing bij het ziekenfonds ligt. Het Rekenhof stelt echter vast dat het RIZIV en de verzekeringsinstellingen over het algemeen toch doorgaan met die terugvorderingen. Sinds 2009 steunt die aanpak op een bepaling die werd ingevoegd in de wet betreffende de ziekte- en invaliditeitsverzekering en die een verjaringstermijn van een jaar vooropstelt voor de terugvordering van onterechte betalingen die te wijten zijn aan een vergissing van de verzekeringsinstellingen. Die interpretatie is echter betwistbaar en biedt volgens het Rekenhof onvoldoende juridische garanties.

Het Rekenhof heeft ook vastgesteld dat het RIZIV bij de specifieke procedure voor het afzien van terugvordering, niet eerst nagaat of de terugvordering volgens het handvest geoorloofd is. Het is van oordeel dat het RIZIV de correcte toepassing van het handvest zou moeten garanderen in gevallen waarbij verzekerden die te goeder trouw handelen, onterecht een uitkering ontvangen door een fout van de ziekenfondsen.

Toen het handvest in werking trad, was er binnen de verzekeringsinstellingen des te meer nood aan een doeltreffende interne controle om fouten bij de toekenning van uitkeringen te vermijden.

De dienst Administratieve Controle van het RIZIV (DAC) doet de externe controle van alle toegekende uitkeringen en voert thematische onderzoeken uit om na te gaan waaraan onterechte betalingen te wijten kunnen zijn. Het gaat dan om onterechte betalingen die verband houden met een wijziging in de gezinssamenstelling, een niet-toegestane werkhervatting, een dubbele schadeloosstelling voor invaliditeit of sociale fraude. Het Rekenhof erkent dat die onderzoeken nuttig zijn, maar stelt vast dat de controles door het RIZIV en de CDZ geen volledig beeld geven van het internecontroleproces dat de verzekeringsinstellingen hebben uitgebouwd.

Zo kan het RIZIV niet becijferen welk bedrag aan onterechte betalingen elk ziekenfonds opspoorde. Het kan evenmin de terugvordering opvolgen. Bovendien kan op basis van de controles van het RIZIV en de CDZ niet worden vergeleken welke menselijke en technische middelen elk ziekenfonds inzet voor interne controle. Het Rekenhof pleit dan ook voor een meer globale aanpak van de interne controle, die duidelijk maakt welke middelen worden ingezet en welke financiële resultaten dat oplevert.

Tot slot heeft het Rekenhof de systemen van financiële *incentives* en sancties onderzocht die momenteel in gebruik zijn om de verzekeringsinstellingen ertoe te bewegen doeltreffende internecontroleprocessen uit te bouwen.

Daarbij stipt het Rekenhof aan dat de door de CDZ gestuurde responsabilisering van ziekenfondsen aan de hand van hun werkingskosten, voorbijgaat aan de procedures die de ziekenfondsen hebben ingevoerd om te garanderen dat de uitkeringen correct worden betaald. Het beveelt dan ook aan dat element op te nemen in de criteria voor de toekenning van de variabele werkingskosten.

In de specifieke context van de verjaringsregels en de bepalingen van het handvest van de sociaal verzekerde, blijven de verzekeringsinstellingen afzijdig als het gaat over de tenlasteneming van onterechte betalingen die door hun schuld of nalatigheid oninvorderbaar zijn geworden. De wetgeving voorziet in sancties, maar die staan niet in verhouding tot de financiële verliezen die kunnen ontstaan door onvoldoende nauwkeurige terugvorderingsprocedures. Het Rekenhof is van oordeel dat moet worden overwogen om die onterechte betalingen ten laste te leggen van de werkingskosten van de verzekeringsinstellingen.

Als *incentive* ontvangen de ziekenfondsen een percentage van het bedrag dat ze bij de sociaal verzekerden hebben teruggevorderd. Het Rekenhof wijst erop dat dat percentage in het huidige systeem los staat van de werklust nodig om die onterechte betalingen terug te vorderen. Het stelt daarom voor een onderscheid te maken tussen terugvorderingen die verband houden met arbeidsongevallen of beroepsziekten (waarvoor de administratieve werklust vrij gering is) en gemeenschappelijke terugvorderingen die veelal heel wat administratief werk vergen en gepaard gaan met juridische procedures.